

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Гарбуз К.С.

аспірант,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

КОНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НОТАРІУСІВ

Конституціоналізм являє собою систему принципів, завдяки яким здійснюється обмеження (самообмеження) органів публічної влади в інтересах людини. Правовільний простір для людини є надзвичайно важливим, і чим менше органи публічної влади «втручаються» у життя пересічних громадян, – тим більш демократичною є країна. Громадянське суспільство як сукупність окремих індивідів та їхніх об'єднань може існувати лише на таких умовах.

Приєднуємося до дефініції поняття «громадянське суспільство», наданої М.Ф. Орзіхом. Вчений його розглядає у декількох проявах:

– «по-перше, як асоціацію людей, в якій кожна людина вільна як така, що має невідчужувані права, є рівноправною з іншими членами асоціації, самостійна у виборі громадського стану;

– по-друге, як позадержавні (інституціоналізовані в громадські об'єднання) асоціації людей за соціальною, етнічною, релігійною та іншою належністю, політичними, економічними, професійними та іншими інтересами;

– по-третє, це формування на зазначених засадах суспільних (позадержавних) відносин, а також шляхом самопрояву інтересів і волі окремих індивідів та їхніх асоціацій, що діють у вільному (від державного впливу) просторі суспільства [1].

Саме громадянське суспільство є сферою реалізації більшості конституційних прав людини.

Повертаючись до принципів конституціоналізму, варто відзначити, що вони не існують самі по собі, «у відриві» від конкретної країни. Так, наприклад, у США вагоме значення матиме

такий принцип конституціоналізму, як принцип федералізму, у той час як в Україні він буде відсутній.

При дослідженні можливостей застосування принципів сучасного українського конституціоналізму при нормативній регламентації правоохоронної діяльності нотаріату, слід виходити з наступного переліку цих принципів: принцип верховенства права; принцип пріоритету прав людини перед іншими соціальними цінностями та інтересами; принцип верховенства закону; принцип законності; принцип поділу публічної влади на державну і самоврядну (місцеве самоврядування); принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову за наявності системи стримувань і противаг.

Передостанній з числа наведених у переліку принципи сучасного українського конституціоналізму (принцип поділу публічної влади на державну і самоврядну (місцеве самоврядування)) враховується лише суб'єктами другої групи, тобто не державними та приватними нотаріусами, а тими органами та посадовими особами, які не спеціалізуються у сфері здійснення нотаріальної діяльності, але виконують окремі нотаріальні дії у випадках, передбачених чинним законодавством України. Наприклад, цей принцип буде важливим для посадових осіб органів місцевого самоврядування, які час від часу виконують нотаріальні дії.

Найважливішим для усіх органів та посадових осіб, що входять до системи нотаріату України, при здійсненні ними правозахисної функції є принцип пріоритету прав людини перед іншими соціальними цінностями та інтересами. Саме цим принципом у першу чергу вони мають керуватись при здійсненні нотаріальних дій щодо фізичних осіб. Важливість цього принципу для суспільства та держави у цілому робить актуальним акцентування уваги на наявності у нотаріату правозахисної функції. Цього не зроблено у чинній редакції Закону України «Про нотаріат», і відповідні доповнення вважаються необхідними, важливими та нагальними.

Принцип верховенства права є найбільш широким за змістом з числа наведених у переліку принципів. Він включає в себе і певні елементи принципу правової рівності, і певні елементи принципу правової визначеності. Усі його прояви знаходять своє відображення у правозахисній діяльності нотаріату в Україні. Деякі дослідники

уважають, що у назві цього принципу під «правом» слід розуміти не право в об'єктивному сенсі (сукупність правових норм), а право у його суб'єктивному розумінні (право конкретної людини). Тим не менш, такий «дуалізм» є можливим лише у слов'янських мовах. Враховуючи, що принцип верховенства права виник та знайшов свій подальший розвиток не у тих країнах, які належать до цієї мовної родини, подібні аргументи не є переконливими.

З принципом верховенства права у процесі здійснення нотаріатом України правозахисної діяльності тісно переплітається принцип верховенства закону.

Принцип законності є наріжним камінням у діяльності нотаріату України. Цей принцип найбільше відповідає сутнісному наповненню цієї діяльності, та саме прагнення до його панування обумовило включення нотаріату до числа суб'єктів, які задіяні у захисті прав людини в Україні. Органи та посадові особи, що виконують нотаріальні дії, мають суворо та послідовно дотримуватись цього принципу сучасного українського конституціоналізму, ніколи не допускаючи нехтування ним.

Нарешті, до числа принципів сучасного українського конституціоналізму, що мають відношення до правозахисної діяльності нотаріату, належить принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову за наявності системи стримувань і противаг.

Він стосується по-перше того, що конституційні права людини проголошуються Основним Законом, що сама система нотаріату, порядок її формування та функціонування встановлюється на підставі законів, що вимоги до елементів системи нотаріату в Україні також встановлюються законами країни.

По-друге, важливим у діяльності нотаріату є й органи виконавчої влади, підзаконні акти яких конкретизують закони України. Також саме органи виконавчої влади здійснюють контроль за тим, чи виконують усі елементи системи нотаріату ті вимоги, які встановлені законами.

Нарешті, у разі виникнення порушень, спорів у процесі здійснення відповідними органами та посадовими особами своїх повноважень, у т.ч. із захисту прав людини, ці порушення найчастіше будуть розглядати саме органи судової влади. При цьому важливо, щоб ці органи судової влади були б незалежними, а не знаходились

під впливом органів інших гілок державної влади, насамперед органів виконавчої влади. При здійсненні нотаріатом правозахисної діяльності щодо прав людини важливими вбачаються юридичні позиції, сформульовані єдиним органом конституційної юрисдикції, – Конституційним Судом України.

Список використаних джерел:

1. Основи правознавства: Навчальний посібник / За ред. С.В. Ківалова, М.П. Орзіха. Одеса : «Юридична література», 2003. 346 с.
2. Конституція України 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 383.

Луценко І.О.

*студент юридичного факультету,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили*

ЗАСОБИ І МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Питання ефективного запобігання та протидії корупції є однією з найважливіших проблем, які намагається вирішити сучасна Українська держава. Корупція провокує і поглиблює явища соціальної кризи, підриває імідж України на світовій арені, негативно впливає на мікро- і макроекономічні процеси, перешкоджає встановленню конструктивного діалогу між владою і суспільством та руйнує основи правопорядку і громадянського суспільства [1, с. 1].

Відповідно Закону України від 07 квітня 2011 року № 3206-VI ст. 404 «Про засади запобігання і протидії корупції» до заходів, що спрямовані на запобігання і протидію корупції, відносяться [2]:

На думку Г.О. Романова «...найбільш загальною метою антикорупційної стратегії є створення в Україні системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики на основі результатів аналізу